

UDK: 344:335.48 (497.6) "1992/1995"
Pregledni rad

SUDIJE ILI HISTORIČARI? O značaju proučavanja vojne historije na primjeru jedne presude Suda Bosne i Hercegovine

Mesud Šadinlija

Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava
Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Apstrakt: U Socijalističkoj federativnoj republici Jugoslaviji vojna historija se proučavala u okvirima institucija Jugoslovenske narodne armije. Posredovana rezultatima rada institucija JNA, ova grana historijske nauke bila je prisutna i u naučnom životu Bosne i Hercegovine. Nakon nestanka SFRJ sa historijske pozornice i državnog osamostaljenja Republike, naučne i obrazovne institucije Bosne i Hercegovine nisu na sebe preuzele organizaciju rada u ovoj oblasti. Sistemsko zanemarivanje naučno-istraživačkog rada u oblasti vojne historije ima negativne posljedice ne samo po nauku već i u širem društvenom kontekstu. Na neke od posljedica koje zanemarivanje vojnohistorijskih istraživanja može imati u procesu utvrđivanja odgovornosti za ratne zločine i zločine protiv čovječnosti počinjene tokom rata u Bosni i Hercegovini 1992-1995. godine na primjeru jedne presude Suda Bosne i Hercegovine ukazuje ovaj rad.

Ključne riječi: vojna historija, rat 1992-1995, Bosna i Hercegovina, Sud Bosne i Hercegovine, ratni zločini, zločini protiv čovječnosti.

Abstract: In the Socialist Federative Republic of Yugoslavia (SFRJ) military history was researched within the institutions of the Yugoslav People's Army (JNA). Through the work results of the institutions of the JNA, this branch of history was present in the scientific circles of Bosnia and Herzegovina. After the disappearance of the SFRJ from the historical stage and

the independence of the Republic of Bosnia and Herzegovina, the scientific and educational institutions of the state did not take up the organization of work in this field. Systematic neglect of scientific research in the field of military history has had negative consequences not only on science, but also on the broader social context. On the example of a verdict of the Court of Bosnia and Herzegovina this paper presents some of the effects which the neglect of research of military history can have in the process of determining of responsibility for war crimes and crimes against humanity committed during the war in Bosnia and Herzegovina 1992-1995.

Key words: *military history, war 1992-1995, Bosnia and Herzegovina, the Court of Bosnia and Herzegovina, war crimes, crimes against humanity*

Vojna historija, kao grana historijske nauke koja proučava vojnu prošlost, bilo da se (kao opća) bavi historijom ratovanja i općim razvojem vojne vještine, bilo da se (kao nacionalna) bavi vojnom prošlošću pojedinih naroda ili država, najčešće je vezana za proučavanje i naučavanje vojne vještine. Tako je i u bivšoj jugoslavenskoj državi rad u ovoj naučnoj oblasti bio koncentriran u okvirima institucija Jugoslovenske narodne armije, kao potpuno zaokružen sistem. Unutar njega djelovao je Vojnohistorijski institut u Beogradu, u čijem se organskom sastavu nalazio i Vojni arhiv. U institucijama JNA publicirani su naučni radovi i udžbenici iz vojne historije i organizovana njena nastava na vojnim akademijama i školama. U civilnom sektoru nije bilo nikakvih oblika institucionalnog proučavanja i naučavanja ove discipline, osim u okviru studija odbrane i zaštite, koji je opet, kao produkt jugoslavenskog koncepta odbrane i zaštite, školovao potrebne kadrove za masovni jugoslavenski odbrambeni sistem. I u Bosni i Hercegovini vojna historija kao predmet, van obrazovnih institucija JNA, mogla se učiti jedino na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Sarajevu u okviru studija odbrane i zaštite.

Državno osamostaljenje Bosne i Hercegovine i rat vođen na njenoj teritoriji od 1992. do 1995. godine odnijeli su JNA, koja je odigrala sramnu ulogu agresorske vojne sile, sa bosanskohercegovačke historijske pozornice, a s njom, nažalost, i vojnohistorijsku nauku iz društvenog i naučnog života Bosne i Hercegovine. Ovom prilikom ćemo reći nekoliko rečenica o tome kako je do toga došlo, a zatim svoje izlaganje fokusirati na temu i pokušati skrenuti pažnju na društvene posljedice koje ova činjenica ima, posebno u procesu utvrđivanja istine i odgovornosti za zločine protiv čovječnosti i ratne zločine počinjene u Bosni i Hercegovini.

Odmah nakon okončanja rata proces mirnodopskog modeliranja oružanih snaga Bosne i Hercegovine krenuo je, planski osmišljen i usmjeravan od strane međunarodnih faktora, prema cilju koji danas ima svoj oblik u Oružanim snagama Bosne i Hercegovine, što je često isticano kao najuspješniji reformski projekt u poslijeratnoj Bosni i Hercegovini. Danas je to jedna mala profesionalna vojna struktura koja, ruku na srce, zemlju nije u stanju sama odbraniti ni od veće poplave, a kamoli od oružane agresije, ali koja predstavlja kopču za moćni euro-atlantski sigurnosni kišobran. U tako malim oružanim snagama njihovi planeri nisu vidjeli mogućnost za neku rentabilnu formu vojnog školstva. Kadrovi potrebni Oružanim snagama školuju se u inostranstvu, najčešće u susjednim zemljama. Tako je Bosna i Hercegovina ostala bez tradicionalnog doma i ishodišta vojne historije. U procesu reforme Oružanih snaga došlo je do potpune profesionalizacije vojske, do ukidanja sistema vojne obaveze i služenja vojnog roka, kao i do ukidanja svih oblika i formi rezervnih sastava vojske. Ta činjenica, kao i drugi aspekti još jedne bosanskohercegovačke reforme – reforme školstva, dokinuli su potrebu za školovanjem kadrova angažovanih u širokoj društvenoj bazi koja je vršila pripreme zemlje za odbranu. Tako se danas vojna historija više ne uči ni na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu.¹

Naučne institucije u Bosni i Hercegovini još uvijek nisu na sebe preuzele ozbiljniju obavezu u pogledu rada u ovoj oblasti, i za to postoji nekoliko razloga. Prvi od njih svakako leži u činjenici da je osnovna podloga za svaki rad na proučavanju prošlosti – arhivska građa, ostala u posjedu Oružanih snaga Bosne i Hercegovine i policijskih struktura nastalih kroz proces reforme policije. Ova oblast, pristup i korištenje arhivske građe ostali su neuređeni, kao što je, nažalost, ostala neuređena i problematika njene stručne obrade, konzervacije, digitalizacije i drugih mjera i radnji koje se inače primjenjuju u cilju zaštite kulturnog i historijskog blaga. Arhivska građa Armije Republike Bosne i Hercegovine i dijelovi arhivske građe Hrvatskog vije-

¹ Vojna historija se u Bosni i Hercegovini ne uči ni na jednom od brojnih univerziteta u Bosni i Hercegovini. Vojska Srbije, preko Vojske SR Jugoslavije, preuzela je i reformisala obrazovne i naučne institucije JNA. U njenoj Akademiji danas se uči Vojna istorija i Istorija ratnog vazduhoplovstva. Ministarstvo odbrane Srbije 2006. godine osnovalo je Institut za strategijska istraživanja, u okviru kojeg djeluje Odjeljenje za vojnu istoriju (nekadašnji Vojno-istorijski institut). U sastav Instituta za strategijska istraživanja nije ušao Vojni arhiv, koji danas djeluje kao samostalna arhivska ustanova Ministarstva odbrane Srbije. Hrvatska vojska ima drugačiji model organizacije, i slično situaciji u Bosni i Hercegovini, nema klasičnu formu vojnog školstva, ali je Republika Hrvatska osnovala Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, kao specijalizovani arhiv i naučnu instituciju koja u osnovi proučava vojnu historiju Domovinskog rata u Hrvatskoj i omogućava drugim naučnim institucijama istraživanja u ovoj oblasti.

ća obrane i Vojske Republike Srpske čuvaju se u depoima u Sarajevu, Čapljini i Banjoj Luci i u nadležnosti su Ministarstva odbrane Bosne i Hercegovine. Nedostupni su naučnim radnicima i široj javnosti, a eksploatišu se jedino po zahtjevima pravosudnih institucija, što je od značaja za problem na koji ćemo ukazati u nastavku našeg izlaganja. Drugi važan razlog je svakako profesionalna uzdržanost naučnih radnika naviklih da historijskim problemima pristupaju sa sigurne vremenske distance. Treći razlog koji ćemo apostrofirati leži u jednom nerazumljivom odnosu naučne i šire javnosti u Bosni i Hercegovini prema dubljem i sistematičnom istraživanju tema iz savremene historije Bosne i Hercegovine, a pogotovu užih vojnohistorijskih tema. Većina naših javnih radnika će najradije izbjeći razgovor o ovim temama, a kada i izražavaju svoj stav o ovakvim istraživanjima, on je najčešće negativan i obrazložen mišljenjem da je isuviše rano za njih. Na pitanje zašto je rano za spomenuta istraživanja još uvijek se u ovoj zemlji nije čuo racionalan i konzistentan odgovor.

Treba primijetiti da se, uprkos ovako negativnom javnom mišljenju, ipak, od rata naovamo u Bosni i Hercegovini pojavio dosta veliki broj knjiga i radova različitog formata koji se bave prošlošću zemlje i, naročito, događajima iz posljednje decenije 20. vijeka. Količina ovih radova i mali broj historiografskih naslova među njima govore o jednoj vrsti trenda "ponarodnjačenja" historije, što nesumnjivo znači da u društvu postoje vidljivi problemi sa vlastitim identitetom i potvrđuje naš stav o potrebi ozbiljnog naučnog rada u ovoj oblasti. Kako bilo, najveći dio ovih knjiga svojim nenaučnim karakterom, neobjektivnim pristupom, niskom literarnom razinom i krajnje suženim uglom gledanja na historijske događaje nije bitno utjecao na izmjenu stavova o kojima smo govorili. Njihova pojava uglavnom je prošla i prolazi bez većeg odjeka u javnosti i bez ikakvog utjecaja na percepciju slike historijske stvarnosti.

I dok u Bosni i Hercegovini traje ovakvo stanje u pogledu savremene historije i posebno vojnohistorijskih istraživanja, u svijetu i u našem neposrednom okruženju pojavljuju se novi i brojni radovi i knjige koji na prošlost naše zemlje na kraju 20. vijeka najčešće bacaju svjetla drugačijih boja i nijansi od onih koje svjetlo historijske istine o ovim zbivanjima izvorno ima. Isuviše mnogo prostora, u odnosu na prostor koji smo planirali dati našoj temi, uzeo bi nam iole sistematičan pregled bilo kojeg izbora ovakvih radova. Skrećemo pažnju jedino na činjenicu da u koju god vrstu literature svrstali ove knjige, u historiografiju ili publicistiku, mnogi od njihovih autora nisu imenom i karijerom zanemarljivi likovi i njihov rad ostavlja traga u javnosti i na formiranju stavova političkog i vojnog establišmenta važnih zemalja međunarodne zajednice, a to su bitne stvari ne samo za interpretaciju prošlosti već i za izgradnju budućnosti Bosne i Hercegovine. Pažljiviji pratioci zbivanja već su primijetili da se politički odnosi na Balkanu od početka 21. vijeka drugačije uređuju, da su

“podijeljene nove karte” i da se “kockice drugačije slažu”. Vjerovatno je s tim procesom u vezi vrlo širok i primjetno istrajan rad na reinterpetaciji historije decenije kojom je okončan 20. vijek. I nisu u pitanju samo politička određenja i sudovi političkih elita, niti samo historiografija i publicistika u svijetu i našem okruženju. U bilo kakvom presjeku kulturnog i društvenog života mogu se naći takve tendencije. Bosna i Hercegovina, preciznije Sarajevo, jer se to od njega prvenstveno očekuje, uglavnom šute, kao da ih se to ne tiče, ili pak dižu neprimjerenu galamu kad se neki od takvih projekata, poput filma sa diskutabilnim scenarijem, u toku svoje realizacije primaknu prostoru od Vječne vatre do Sebilja.

Kao posljedica takvog odnosa, zanemarivanja i potiskivanja potrebe ozbiljnog naučnog rada na temama iz savremene historije i vojne historije proteklog rata, Bosna i Hercegovina je došla u situaciju da se važni i punovrijedni dokumenti kojima se direktno vrši reinterpetacija i revizija historije ovog rata, metodom njenog vrlo grubog falsifikovanja, proizvode usred Sarajeva, u jednoj od najznačajnijih državnih institucija: u Sudu Bosne i Hercegovine.

Bez ambicije da sudimo Sudu, da analiziramo i prosuđujemo procesne i druge pravne aspekte, u ovom radu ćemo ukratko iz vojnohistorijskog ugla izanalizirati jedan takav primjer presude Suda Bosne i Hercegovine. Naša isključiva namjera je da skrenemo pažnju na aktuelni društveni značaj naučnog rada u vojnohistorijskoj oblasti za proces utvrđivanja odgovornosti za ratne zločine i zločine protiv čovječnosti.

U primjeru koji ovdje analiziramo radi se o presudi Apelacionog vijeća Odjela I za ratne zločine Suda Bosne i Hercegovine u postupku protiv Kreše Lučića. Imenovanom je suđeno po optužnici da je u vremenskom periodu od aprila do kraja septembra 1993. u okviru širokog ili sistematičnog napada vojske i vojne policije Hrvatskog vijeća obrane, usmjerenog protiv civilnog bošnjačkog stanovništva na teritoriji općine Kreševo, kao i na teritoriji općina Kiseljak, Busovača i Vitez, “koje općine čine Središnju Bosnu”, znajući za takav napad, u svojstvu zapovjednika Vojne policije HVO-a Kreševo izvršio i sudjelovao u zatvaranju protivno osnovnim pravilima međunarodnog prava, izvršio i sudjelovao u mučenju bošnjačkog civilnog stanovništva, te pomogao drugima u nečovječnim djelima: odvođenju na prisilni rad i zatvaranju u lošim uvjetima.² U prvostepenom postupku Lučić je proglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 6 godina. Drugostepenom presudom od 16. 12. 2008. godine oslobođen je optužbi.

Zašto?

Apelaciono vijeće je, nalazeći da nije sporno da su se dešavala stradanja bošnjačkog civilnog stanovništva i da je sve vojno sposobno muško bošnjačko stanov-

² Sud Bosne i Hercegovine, *Presuda*, Broj: X-KRŽ-06/298, 16.12.2008. godine, 1-2.

ništvo, među kojima i nekoliko maloljetnika, bilo zatvoreno u halu “Šunje” u Kreševu, imenovanog oslobodilo optužbi temeljeći svoju odluku na usvajanju dokaza odbrane koji su negirali neophodni kumulativni uvjet za postojanje zločina protiv čovječnosti: uvjet širokog i sistematičnog napada na civilno stanovništvo.

Čime je odbrana optuženog negirala postojanje ovog uvjeta i čemu je to Apelaciono vijeće poklonilo vjeru?

Najprije argumentom da je situacija na području Kreševa bila mirna, i osim ograničenih incidenata, nije bilo sukoba sve dok Armija RBiH, iznenadno i neočekivano, nije 17. juna 1993. izvršila napad na teritoriju općine i sam grad Kreševo. Od tog trenutka, tvrdila je odbrana, a Apelaciono vijeće toj tvrdnji poklonilo vjeru, HVO Kreševo uporno je branio svoju teritoriju i nije izvodio nikakva, a kamoli sistematična i rasprostranjena napadna djelovanja. Kao dokaz za tu tvrdnju iznesen je ekspertski nalaz Žarka Pavlovića³, u kojem se tvrdi da je Kreševo branila bojna HVO-a brojnosti 900 borbovnika, koja je protiv sebe imala snage 9. brdske i 82. fočanske brigade Armije RBiH, od kojih je svaka brojala 2.500 do 3.000 vojnika, što ukupno iznosi 5 do 6 hiljada vojnika. Apelaciono vijeće je prihvatilo da u takvom odnosu snaga do izražaja dolazi vojna nadmoć Armije RBiH na kreševskom dijelu bojišta i usvojilo stav odbrane da HVO nije mogao izvoditi nikakva napadna borbeno djelovanja.

Iz naprijed navedene argumentacije Apelaciono vijeće je izvelo zaključak da nije postojao, čak i da nije mogao postojati, širok i sistematičan napad na bošnjačko stanovništvo Kreševa, čime nije ispunjen potrebni uvjet da se optuženi osudi za zločin protiv čovječnosti.

Šta je, iz vojnohistorijskog ugla, sporno u tvrdnjama koje je je iznosila odbrana, tužilaštvo nije uspjelo da ih ospori, a Apelaciono vijeće ih usvojilo kao vjerodostojne i tačne?

Sporno je gotovo sve.

Početak ćemo od činjenice da je Vijeće usvojilo intenciju odbrane optuženog da događaje na području Kreševa izdvoji iz konteksta ukupnih događaja u srednjoj Bosni, vodeći se mišljenjima nekompetentnog i neobjektivnog eksperta odbrane i usva-

³ Žarko Pavlović se u presudi Apelacionog vijeća Kreši Lučiću spominje kao “svjedok odbrane”, zatim kao “stručno lice”, a na jednom mjestu kao lice koje je Vijeću dalo “stručnu ekspertizu”. Osim podatka da je imenovan bio operativni časnik u zapovjedništvu kreševske bojne HVO-a, drugih podataka o njemu nismo uspjeli pronaći u dostupnim dokumentima Suda BiH. Ni na drugim mjestima na kojima bi se mogao steći uvid u nečije stručne reference nema podataka o Žarku Pavloviću. Tekst presude ostavlja neriješenom misteriju po kojim je to elementima iskaz Pavlovića usvojen kao ekspertski.

jajući kao svoj izvor spoznaje o historijskom kontekstu događaja takve radove kakvi su knjige Čarlsa Šredera *Muslimansko-hrvatski građanski rat u srednjoj Bosni: vojna povijest 1992.-1994.*⁴ i knjiga *Lukava strategija*⁵ Sefera Halilovića, od kojih su obje podjednako daleko od historiografije i upitne po korektnosti u pogledu utvrđivanja historijskih činjenica i u pogledu njihove interpretacije, s jedinom razlikom da je knjiga Sefera Halilovića memoarski uradak, u kojem se subjektivnost i tendencija autora unaprijed podrazumijeva. Apelaciono vijeće je to učinilo unatoč stavu Sudskog vijeća u prvostepenom postupku, koje je, kao utvrđene činjenice o postojanju oružanog sukoba i sistematičnog i raširenog napada HVO-a na civilno stanovništvo, usvojilo stavove iz brojnih presuda Haškog tribunala u predmetima za ratne zločine i zločine protiv čovječnosti počinjene na području srednje Bosne: presude u predmetima protiv Kordića, Čerkeza, Aleksovskog, Kupreškića, Blaškića, Naletilića i Rajića.⁶ U preambuli drugostepene presude navedeno je da je Apelaciono vijeće ovo učinilo nakon “produbljene analize dokaza”.⁷

Evidentna je činjenica da su sva zbivanja na ovom prostoru u inkriminisanom vremenu međusobno usko povezana i kao takva se moraju posmatrati i tumačiti, što je prihvaćeno i potvrđeno u praksi Haškog tribunala i što je prihvatilo Sudsko vijeće u prvostepenom postupku. Ako to Apelaciono vijeće u predmetu Kreše Lučića nije moglo utvrditi tokom svoje “produbljene analize” u toku suđenja optuženom pripadniku HVO-a na drugi način, moglo je na osnovu dokumenata samog HVO-a. Do dokumenata koji ovo potvrđuju moglo je doći, ako ne arhivskim istraživanjem na građi koja je Sudu u potpunosti dostupna, onda jednostavnim uvidom u bogatu kolekciju dokumenata koje na svom web-sajtu nudi bivši zapovjednik HVO-a i hrvatski general Slobodan Praljak.⁸ U nizu objavljenih dnevnih izvješća Vojno-obavještajne službe Glavnog stožera HVO-a, događaji na prostoru Kiseljaka, Kreševa i Fojnice dovode se u izravnu vezu sa dešavanjima na prostoru Busovače, ovi sa zbiva-

⁴ Charles R. Shrader, *Muslimansko-hrvatski građanski rat u srednjoj Bosni: vojna povijest 1992. - 1994.* Zagreb: Golden marketing - Tehnička knjiga, 2004. Knjiga Čarlsa Šredera, inače klasični primjerak kvazihistoriografije, pisana na selektivnom izboru dokumenata, koja vrvi netačnom faktografijom i proizvoljnim ocjenama, u presudi Apelacionog vijeća Suda BiH označena je kao dokaz “objektivne prirode”, na koji ni “zastupnik optužbe” nije imao primjedbe. Sud Bosne i Hercegovine, *Presuda*, Broj: X-KRŽ-06/298, 16.12.2008. godine, 15.

⁵ Sefer Halilović, *Lukava strategija*. Sarajevo: Matica, 1998.

⁶ Sud Bosne i Hercegovine, *Presuda*, Broj: X-KR-06/298, 19.09.2007. godine.

⁷ Sud Bosne i Hercegovine, *Presuda*, Broj: X-KRŽ-06/298, 16.12.2008. godine, 11.

⁸ www.slobodanpraljak.com

njima u Vitezu i Travniku i tako dalje. Pretpostavimo li da Sudsko vijeće nije imalo vremena za čitanje dokumenata i da se Tužilaštvo isuviše oslonilo na utvrđene činjenice iz presuda Haškog tribunala, ne vodeći vlastitu istragu i analizu dokumenata koji su im bili dostupni, pa se iz tih razloga ovi dokumenti nisu našli na pravi način predloženi Apelacionom vijeću, to opet ne znači da je Vijeće imalo pravo izdvojiti događaje na prostoru Kreševa iz konteksta događaja u njegovom okruženju. Iz proste spoznaje osnovnih elemenata vojne organizacije, koju je Vijeće moralo postići da bi donijelo meritornu presudu, jasno je da su snage HVO Kreševo predstavljale dijelove HVO brigade "Ban Josip Jelačić" sa komandnim mjestom u Kiseljaku i sa zonom odgovornosti na području općina Kiseljak, Kreševo i Fojnica. Ovdje se, doduše, Apelaciono vijeće našlo u određenoj, u tekstu presude nerazjašnjenj, kontradiktornosti sa Šrederovom knjigom, koju je navelo kao izvor za utvrđivanje konteksta događaja, jer Šreder navodi da je bojna kojom je komandovao Ivo Kuliš bila 2. bojna brigada "Ban Josip Jelačić", koja je držala istočni sektor bojišta do sela Crnići (općina Kreševo), a ne treća, kako je navedeno u presudi. Dalje, na potezu od Crnića prema Otigošću i Fojnici, po Šrederu, bio je rejon odbrane 3. bojne, kojom je komandovao Branko Stanić.⁹ Kako bilo, snage i 2. i 3. bojne Kreševo djelovale su u borbenom rasporedu brigade na njenoj jedinstvenoj zoni odgovornosti i svako borbeno djelovanje brigade "Ban Josip Jelačić" u njenoj zoni odgovornosti direktno se ticalo i 3. bojne, dakle i teritorije Kreševa. To je osnovna činjenica od koje je Apelaciono vijeće moralo poći, a nije.

Iz ovog pogrešnog stava izveden je netačan zaključak da su snage ARBiH prve 17. juna 1993. godine izvršile napad na područje Kreševa, čime je počeo rat Armije RBiH i HVO-a na ovoj općini.

Je li napad na Kreševo započela Armija RBiH 17. juna i šta se stvarno dogodilo tog dana?

U utvrđivanju početka ratnih sukoba na području općine Kreševo Apelaciono vijeće je odbacujući, kao za predmet nerelevantan, stav Pretresnog vijeća Haškog tribunala u predmetu protiv Tihomira Blaškića (po kojem "nije neophodno dokazati postojanje oružanog sukoba za svaku pojedinu opštinu. Dovoljno je pokazati postojanje sukoba u čitavoj regiji kojoj dotične opštine pripadaju")¹⁰ na sebe preuzelo utvrđivanje vremena početka sukoba na području Kreševa i kao datum utvrdilo 17. juni 1993. godine, kada su snage ARBiH napale Kreševo. Apelaciono vijeće je iz same ove činjenice odbacilo tvrdnju Tužilaštva da je optuženi Lučić djela koja mu

⁹ Charles R. Shrader, *Muslimansko-hrvatski građanski rat*, 214.

¹⁰ Sud Bosne i Hercegovine, *Presuda*, Broj: X-KRŽ-06/298, 16.12.2008. godine, 14.

se stavljaju na teret počinio u periodu april-septembar 1993. godine, odbacujući sva djela za koja se imenovani teretio počinjena prije 17. juna. Pri tome su za Vijeće bili odlučujući iskazi vojnog eksperta i drugih svjedoka odbrane, u kojem svojstvu se pojavila gotovo cijela komanda kreševske bojne, a ne dokumenti koji su sudu bili dostupni i koji o tome govore drugačije. Poznati i u Šrederovoj knjizi spominjani incident u vidu sukoba izviđačkih patrola ARBiH i HVO-a u rejonu Dugog brda (općina Fojnica) 1. juna 1993. godine pretvorio se potom u veći sukob u kojem je HVO svojim snagama izvršio napad na fojničko selo Dusinu. Tom prilikom HVO je opkolio sela Lužine i Božići na komunikaciji Fojnica-Dusina i razoružao pripadnike ARBiH u njima, ubivši tom prilikom jednog pripadnika ARBiH i dvoje civila. O ovome svjedoči i izvješće VOS-a Glavnog stožera HVO-a, doduše u klasično obavještajno izokrenutoj verziji, da su snage HVO-a braneći se od napada iz Dusine razoružale određene “muslimanske snage”, te da su “pored toga osigurane dominantne kote i strateški važne točke”,¹¹ što nesumnjivo govori o ofanzivnom karakteru djelovanja HVO-a. Dio stanovništva i jedan broj pripadnika Armije iz ovih sela uspjeli su izbjeći egzekuciju i napustiti sela prije nego što je HVO ušao u njih. Ovaj napad su izvodile snage fojničke bojne HVO brigade “Nikola Šubić Zrinjski”, sa komandnim mjestom u Busovači. U dostupnim dokumentima nismo uspjeli utvrditi neposredno učešće pješadijskih snaga brigade “Ban Josip Jelačić”, ali je neosporno da je artiljerijsku podršku napadu HVO-a davala artiljerija kreševske bojne ove brigade sa svojih položaja u kreševskim selima Crnići i Crnički Kamenik.¹² Ovo nedvosmisleno govori o ratnim djelovanjima HVO-a prema snagama ARBiH na području općine Kreševo prije 17. juna 1993. Da je to tako, i da se nije radilo samo o napadu snaga HVO-a sa općine Kreševo na susjedno selo Fojničke općine, govori i činjenica da su preostale snage ARBiH iz sastava OpŠO Kreševo tog 2. juna borbenim djelovanjem snaga HVO-a gotovo u potpunosti potisnute sa područja svoje općine.¹³ Ovaj

¹¹ GS HVO/VOS, *Dnevno obavještajno izvješće*, br. 275/93, 2.6.1993.

¹² OG Igman – IKM Bradina, *Borbeni izvještaj za dan 2.6.1993.*, Str.pov.broj 01/11-38, 1993. (Dokument se nalazi u elektronskoj bazi dokumenata Haškog tribunala.)

¹³ U namjeri da sliku greške u utvrđivanju vojnohistorijske osnove presude koju analiziramo učinimo evidentnom na što jednostavniji način, u ovoj analizi smo se držali što bliže događajima, i dokumentima vezanim za njih, koje je tretiralo Apelaciono vijeće Suda Bosne i Hercegovine. Kako je ono kao dokaz ratnog sukoba tražilo sukob sa međusobnom razmjenom vatre jačeg intenziteta i težih posljedica, to smo ovdje podastrli činjenice koje pokazuju da utvrđeni datum početka sukoba ni po ovom kriteriju nije tačan. U korektnoj vojnohistorijskoj analizi morale bi se uzeti u obzir i takve činjenice kakve su postavljanje punktova na komunikacijama u cilju kontrole teritorije, raspored snaga na teritoriji u cilju njene kontrole, pokreti

općinski štab je tražio instrukcije od Komande OG Igman u pogledu daljeg angažovanja. Komanda OG Igman je naredila da se snage prispjele u Dusinu prepočine tamošnjoj četi iz sastava OpŠO Fojnica, a da se preostale snage sa rubnog dijela Kreševske općine prema Tarčinu prepočine 9. b.br., koja je djelovala na području Tarčina i Pazarića.¹⁴ Ove snage, doduše malobrojne i slabo organizovane, tako su potisnute sa većeg dijela vlastite teritorije, pa je preostalo bošnjačko stanovništvo Kreševa, bez mnogo buke i pucnjave, moglo biti pohapšeno i zatvoreno od strane HVO-a, držano zatočeno u nehumanim uvjetima, fizički zlostavljano i odvođeno na prisilni rad na borbenim linijama, što je sud svojom presudom nedvojbeno utvrdio.¹⁵ U preostalom dijelu općine, u kojem je bilo još pripadnika OS RBiH, i u kojima je hapšenju i privođenju muškog bošnjačkog stanovništva pružen otpor, došlo je do razmjene vatre, koja je rezultirala većim brojem ranjenih lica na obje strane, kao što je bio slučaj 12. juna na području Mratinici-Botunja.¹⁶

Prethodno navedena ratna djelovanja i njihove posljedice, na osnovu činjenica na koje ukazuju citirani dokumenti, morali su u najmanju ruku zavrijediti pažnju Apelacionog vijeća prilikom njegovog prosuđivanja o početku ratnih djelovanja na području općine Kreševo. Čak i ako je Sudsko vijeće usvojilo, sa aspekta vojne teorije i prakse, potpuno besmislen zaključak da je moguće da komanda, dva bataljona i ostali organizacijski elementi jedne brigade budu u ratnom sukobu, a drugi bataljon, koji djeluje u istoj zoni odgovornosti, u istom neposrednom lancu komandovanja i kontrole, ne bude u ratnom sukobu, ove činjenice su morale utjecati na odluku Sudskog vijeća u pogledu datuma i uzroka početka ratnih djelovanja na teritoriji Kreševa.

Vratimo se događanjima od 17. juna.

Događaj koji je neposredno prethodio, uzročno-posljedično, vremenski i prostorno, zbivanjima od 17. juna bio je ultimatum koje su 13. juna ujutro snage HVO-a, Komanda TG Kiseljak ili Komanda brigade "Ban Josip Jelačić", svejedno, dale snagama ARBiH, jednoj četi iz sastava OpŠO Kiseljak, u selu Grahovci. Od njih je traženo da istog dana do 14:00 sati predaju naoružanje ili će u protivnom HVO pre-

snaga na teritoriji, koje sve predstavljaju borbene radnje, jer prethode konačnom i potpunom stavljanju pod kontrolu HVO teritorije općine Kreševo i u sklopu njih su preduzete mjere prema civilnom stanovništvu za koje je Tužilaštvo teretilo optuženog.

¹⁴ OG Igman – IKM Bradina, *Borbeni izvještaj za dan 2.6.1993.*, Str.pov.broj 01/11-38, 1993. (Dokument se nalazi u elektronskoj bazi dokumenata Haškog tribunala.)

¹⁵ Sud Bosne i Hercegovine, *Presuda*, Broj: X-KRŽ-06/298, 16.12.2008. godine, 21.

¹⁶ GS HVO/VOS, *Dnevno obavještajno izvješće*, br. 285/93, 12.6.1993.

pustiti Vojsci Republike Srpske važne zemljišne objekte Kokošku i Vrljike.¹⁷ Ovim bi se u teškoj poziciji našla ne samo odbrana Grahovaca već i odbrana Zabrđa i Bukovice, a zatim i preostalih slobodnih teritorija općine Hadžići. Snage Armije RBiH u Grahovcima nisu pristale na ultimatum, pa su napadi na ovo selo započeli 13. i nastavljeni 14. juna, pri čemu je HVO napadao pješadijom, a artiljerijsku podršku koordiniranom vatrom davala je artiljerija HVO-a sa položaja na Čubrenu i artiljerija VRS iz sela Buhotina.¹⁸ Napadi HVO-a, podržani i artiljerijom VRS-a, dali su rezultate, pa su se branioци Grahovaca 15. juna povukli iz sela. Snage HVO-a su ušle u Grahovce i do temelja ih spalile. Snage čete iz Grahovaca, povlačeći se prema položajima Visočke 302. mt.br., zaposjele su spomenuti objekt Kokoška.¹⁹ HVO brigada "Ban Josip Jelačić" nakon zauzimanja i spaljivanja Grahovaca, ali i gubitka Kokoške, nastavila je sa ofanzivnim djelovanjima na istom pravcu. Artiljerija VRS-a iz Rakovice 16. juna je velikim brojem granata gađala Bukovicu i Tarčin, dok je istovremeno artiljerija HVO-a granatirala selo Botunja (općina Kreševo), kojom prilikom su dva lica ranjena.²⁰ Narednog dana, 17. juna, zajednički napadi HVO-a i VRS-a su nastavljeni. Artiljerija VRS-a je pod jakom vatrom držala Koščan, Bukovicu i Zabrđe, dok su snage HVO-a pješadijskim napadom ponovo osvojile objekt Kokoška. Nakon ovog napada uslijedio je kontranapad snaga ARBiH koji je podržan vatrom po dubini rasporeda snaga brigade HVO "Ban Josip Jelačić". U okviru ovog djelovanja pale su i prve granate na Kreševo i kako se u presudi navodi padale su "oko doma zdravlja, objekta u kojem se nalazilo zapovjedništvo HVO-a".²¹ Ovu činjenicu i redosljed događaja potvrđuje i obavještajno izvješće VOS-a HVO-a, koje navodi: "... nakon uspješne akcije postrojbi HVO i povratka izgubljenih položaja na objektu Kokoška uslijedila je jaka i dobro organizovana koordinirana akcija muslimanskih snaga na crtu Praje-Križ-Deževice u jednom pravcu, te na crtu Pirin-Kažanj-Dugi dopunkt Blinje na drugom pravcu. Napad je izvršen iz pravca Gunja, Topolica i Zabrđa

¹⁷ Komanda 3. korpusa, *Redovni borbeni izvještaj*, Str.pov.broj 02/31-511, 13.6.1993. (Dokument se nalazi u elektronskoj bazi dokumenata Haškog tribunala.)

¹⁸ Komanda 3. korpusa, *Redovni borbeni izvještaj*, Str.pov.broj 02/31-512, 14.6.1993. (Dokument se nalazi u elektronskoj bazi dokumenata Haškog tribunala.)

¹⁹ Komanda 3. korpusa, *Redovni borbeni izvještaj*, Str.pov.broj 02/31-515, 15.6.1993. (Dokument se nalazi u elektronskoj bazi dokumenata Haškog tribunala.)

²⁰ Komanda 1. korpusa, *Dopuna borbenog izvještaja*, Str.pov.broj 05-6-338-2, 16.6.1993. (Dokument dostupan u Arhivu ARBiH.)

²¹ Sud Bosne i Hercegovine, *Presuda*, Broj: X-KRŽ-06/298, 16.12.2008. godine, 17.

uz jaku topničku podršku. Snage MOS-a zauzele su i kontroliraju punkt Blinje i nastavljaju sa napadima na selo Pirin.”²²

Iz predočenih činjenica potpuno je jasno da su snage HVO brigade “Ban Josip Jelačić” 17. juna iz svoje zone odgovornosti napale i zauzele važan objekt Kokoška i nastavile napad u pravcu sela Bukovica i Lepenica. Napadu je prethodila artiljerijska priprema po Bukovici i Zabrđu od strane VRS-a i artiljerijski napad HVO-a na selo Botunju (općina Kreševo) izvršen je 16. juna. Uslijedio je uspješan kontra-napad snaga ARBiH na dva pravca prema položajima ove brigade i njihov prodor u dubinu rasporeda snaga HVO-a, koji je jednim dijelom išao i teritorijom općine Kreševo. Napad Armije RBiH podržan je artiljerijskom vatrom po objektima u dubini borbenog rasporeda HVO brigade. Sve to govori da Apelaciono vijeće Suda Bosne i Hercegovine u predmetu Kreše Lučića, u najmanju ruku, i ne prejudicirajući stvarnu individualnu ili komandnu odgovornost optuženog za zločine protiv čovječnosti za koje je bio optužen, nije imalo pravo pravosnažnom presudom utvrditi da je ratni sukob na području Kreševa započeo napadom snaga Armije RBiH 17. juna 1993. godine, niti zbivanja na području općine Kreševo izdvojiti iz konteksta oružanog sukoba u njegovom neposrednom okruženju. Pogotovu smo se, u prilog činjenica koje smo imali namjeru utvrditi ovom kratkom analizom, ograničili na zbivanja koja se tiču samo općine Kreševo ili koja su neposredno prethodila borbenim djelovanjima 17. juna. Druga zbivanja u neposrednom okruženju, a u zoni odgovornosti iste brigade HVO-a: stradanja bošnjačkog stanovništva u Gomionici, Tulici i drugim selima (naravno, i stradanja hrvatskog stanovništva u zonama zahvaćenim borbama, ali argument da je i druga strana činila zločine nije relevantan u utvrđivanju odgovornosti za zločine u praksi koju je uspostavio Haški tribunal, a Sud Bosne i Hercegovine prihvatio), borbena djelovanja HVO-a u cilju ostvarivanja fizičkog spoja sa snagama HVO-a u Busovači i djelovanja s ciljem presijecanja koridora Armije RBiH od Tarčina prema srednjoj Bosni, borbena djelovanja u cilju uspostavljanja “puta spasa” od Prozora prema Fojnici, saradnja HVO-a i VRS-a na platformi sporazuma Boban-Karadžić, koja su dovela do koordiniranih ofanziva HVO-a na području TG Kiseljak i VRS-a na potezu od Trnova do Igmana i Sarajeva, uz međusobnu podršku i saradnju, i slično tome, ovom prilikom nismo tretirali, mada se bez njih cjelina historijskog konteksta ne može sagledati, a unutar njega se zbivanja na teritoriji općine Kreševo ne mogu izdvojiti iz uzročno-posljedične cjeline. Smatrajući da bi takav pristup mogao predstavljati pretežak zadatak u konkretnom sudskom procesu, u našoj analizi smo se ograničili na prostor i vrijeme spominjane u optužnici i na dokumente koji su bili lahko dostupni Sudu i Tužilaštvu, s namjerom da dokažemo da je

²² GS HVO/VOS, *Dnevno obavještajno izvješće*, br. 291/93, 18.6.1993.

dobiveni rezultat i na tako ograničenom materijalu, sa korektnim vojno-historijskim pristupom, isti i, nažalost, suprotan zaključcima do kojih je došlo Apelaciono vijeće.

Odbrana optuženog je bila svjesna da je ponudila falsifikovanu sliku zbivanja, iza koje ne stoji nikakva potporna konstrukcija historijskih fakata, i koju bi pojava svake relevantne vojnohistorijske analize stvarnosti djelovanja snaga HVO-a u skupu dokaznih predmeta raspršila poput maslačkovog cvijeta na vjetru. Zato se potrudila da jednim još težim falsifikatom uvjeri Apelaciono vijeće da snage HVO-a Kreševu nisu imale ni teorijsku mogućnost da ofanzivno djeluju, pa tako ni mogućnost da sprovode sistematski i rasprostranjen napad, kao neophodan uvjet da se inkriminirane radnje tretiraju kao zločin protiv čovječnosti. Nažalost, u tome su uspjeli.

U čemu se sastojao ovaj histrijski falsifikat?

Apelaciono vijeće je prihvatilo kao utvrđenu činjenicu “kako to jasno i detaljno obrazlaže svjedok Pavlović da je u momentu otpočinjanja napada od strane ARBiH, navedena bojna HVO brojala oko 900 pripadnika, dok su na tom području postojale dvije brigade ARBiH: Deveta brdska i 82. Fočanska. Ukoliko se uzme u obzir prema slobodnoj procjeni da je brigada u to vrijeme brojala 2500-3000 ljudi, može se tvrditi, slijedom njegovog svjedočenja da je u tom momentu na širem području Kreševa pod borbenom gotovošću bilo negdje oko 5000-6000 pripadnika ARBiH”.²³

Ništa od navedenog nije tačno.

U vrijeme u kojem je Apelaciono vijeće utvrdilo početak sukoba na području Kreševa, dakle 17. juna 1993. godine, 82. b.b.r, u presudi spomenuta kao Fočanska, nije ni postojala. Formirana je na Igmanu 23. jula 1993. godine.²⁴ Snage od kojih će ova brigada biti formirana u to vrijeme, dakle na dan početka napada ARBiH na Kreševu, kakvim ga je utvrdilo Apelaciono vijeće, djelujući u sastavu 81. b.br. Trnovo, u cjelokupnom sastavu izvodile su aktivna borbena djelovanja na području prema Dobrom polju (općina Kalinovik), Mrežici i Miljevini (općina Foča).²⁵ Nakon neprekidnih iscrpljujućih borbi i velikih pretrpljenih gubitaka u ljudstvu na području Trnova, Bjelašnice i Igmana, dijelovi 82. b.br., a ne cijela brigada, na područje općine Kreševu stigli su 5. augusta 1993. godine. Snage ove brigade pristigle na kreševsku teritoriju činila su dva znatno oslabljena bataljona, sa ne više od ukupno 450 boraca. (Iz navedenog odnosa brojeva vidi se da je u korist odbrane optuženog išlo i prihva-

²³ Sud Bosne i Hercegovine, *Presuda*, Broj: X-KRŽ-06/298, 16.12.2008. godine, 17.

²⁴ ŠVK OSRBiH, *Organizacijske promjene u zoni OG “Igman”, Naređenje*, Str.pov.broj 14/75-73, 23.7.1993. (Dokument se nalazi u elektronskoj bazi dokumenata Haškog tribunala.)

²⁵ Mesud Šadinlija, *Prvi korpus ARBiH: nastanak i razvoj 1992-1995*. Sarajevo: Ministarstvo za boračka pitanja Kantona Sarajevo, 2008, 33.

tanje Apelacionog vijeća da snage HVO-a u Kreševu, bez ograde, tretiraju kao bojnu – bataljon, mada je formacija brojnog sastava 900 boraca mnogo bliže rangu lahke brigade nego bataljona). S druge strane, nijedan od bataljona iz sastava 9. b.br. nije imao svoj rejon odbrane na području Kreševa. Izbijanjem sukoba dio bojišta prema Kreševu pokriven je združenim sastavom koji su činili po jedan vod iz sastava svakog od četiri bataljona ove brigade, sa pridodatim elementima podrške. Sveukupno, ove snage 9. b.br., koje su stalno djelovale na i prema području općine Kreševo, brojale su do 200 boraca.²⁶ Tako dolazimo do realne procjene da su snage HVO-a na području Kreševa, ako prihvatimo kao činjenicu da je u pitanju samo bojna od 900 bojovnika, naspram sebe u periodu august-septembar, a ne juni-septembar, kako je tvrdio svjedok Pavlović, a Apelaciono vijeće prihvatilo kao činjenicu, imale snage 82. b.br. - Fočanske i 9. b.br. brojnosti do 650 ljudi.

Na osnovu lažnog svjedočenja vještaka Pavlovića, koje je svojim svjedočenjem potvrdio i zapovjednik kreševske bojne Ivo Kuliš, Apelaciono vijeće je u tački 64. svoje oslobađajuće presude Kreši Lučiću zaključilo: “Imajući u vidu ove dokaze, Apelaciono vijeće nalazi očiglednim, da je omjer snaga bio višestruko nesrazmjernan, odnosno da je ARBiH bila ta koja je imala vojnu snagu i nadmoć u ljudstvu (u fusnoti navedeno “6-8000 vojnika”, op.a.), nasuprot HVO-u, koje sa raspoloživim ljudskim potencijalom nije imalo dovoljnu vojnu snagu da bi izvršilo bilo kakav napad, pogotovu ne takav koji bi bio rasprostranjen i širih razmjera.”²⁷

Vidljivo je da je optuženi Krešo Lučić oslobođen optužbe za zločine protiv čovječnosti jer je Apelaciono vijeće utvrdilo da HVO nije imao nikakvu mogućnost da preduzima bilo kakav napad na osnovu nekompetentne i pristrasne ekspertize Žarka Pavlovića, bivšeg operativnog časnika kreševske bojne, dajući povjerenje tvrdnjama ovog svjedoka da se vojna nadmoć sukobljenih strana ogleda samo u ljudstvu i da brojnost oružanih sastava kojima raspolaže neka komanda predstavlja odlučujući faktor u donošenju odluke o preduzimanju napadnih borbenih djelovanja. Nijedno od ovog nije tačno, i ovaj dio presude izazvat će podsmijeh kod svakog iole vojnički obrazovanog čitaoca. Da stvar bude još gora, kad bi takav nevojnički i u osnovi pogrešan rezon i prihvatili kao oktroirani kriterij, opet na osnovu činjenica koje smo predočili, dolazimo do saznanja da je bojna HVO-a o kojoj je riječ na području Kreševa naspram svojih 900 bojovnika imala u periodu august-septembar 1993. godi-

²⁶ U dokumente na osnovu kojih je data ova procjena brojnosti snaga 82. i 9. b.br. na području Kreševa autor je imao uvid u Arhivu ARBiH. Nažalost, nismo bili u prilici za potrebe ovog rada pribaviti njihove signature, ali je to Tužilaštvo i Sud BiH u stanju učiniti u svakom trenutku, i u tome i jeste poanta ovog izlaganja.

²⁷ Sud Bosne i Hercegovine, *Presuda*, Broj: X-KRŽ-06/298, 16.12.2008. godine, 17.

ne 650 boraca 82. b.br. i 9. b.br. ARBiH. Da stvar bude još strašnija, konkretna djela zločina protiv čovječnosti za koja ga je Apelaciono vijeće oslobodilo optužbe i koja su navedena u presudi²⁸ počinjena su u periodu juni-juli 1993. godine, dakle, u vrijeme kada na području Kreševa nije bilo 82. b.br. i kada je, s obzirom na to, odnos snaga na bojištu bio još povoljniji po HVO. Logikom iznesenom u presudi, može se zaključiti da je HVO na području Kreševa imao potrebnu “vojnu nadmoć” da bi vršio napade, pa tako i one koji bi bili “rasprostranjeni i širih razmjera”. Iz činjenica iznesenih u dijelu ovog rada u kojem smo analizirali zbivanja koja su prethodila borbenim djelovanjima od 17. juna, jasno je da je HVO Kreševa to i činio.

Kratka analiza koju smo iznijeli pokazuje nedvosmisleno da je Apelaciono vijeće Suda BiH u oslobađajućoj presudi Kreši Lučiću, ne ulazeći u druge pravne aspekte, već se oslanjajući na vojnohistorijske činjenice u dijelu presude u kojem je utvrđivalo postojanje kumulativnih uvjeta da se inkriminisane radnje tretiraju kao zločini protiv čovječnosti, načinilo grešku i donijelo presudu koja je ne samo oslobodila odgovornosti nekoga ko je, ne prejudiciramo, ali osnovano dopuštamo mogućnost, odgovoran za ono čime ga je teretila optužnica već je i stvorilo dokument koji je po svojoj prirodi i značaju predodređen da posluži daljoj reinterpretaciji savremene historije Bosne i Hercegovine, historije i karaktera rata vođenog u njoj u periodu od 1992. do 1995. godine. Mada u stvarnosti ne postoji dilema izražena u naslovu našeg teksta, ova analiza ukazuje i na potrebu ozbiljnog, naučnog i sistematičnog rada na savremenoj i vojnoj historiji Bosne i Hercegovine. Da u Bosni i Hercegovini imamo minimalnu infrastrukturu arhivskih i naučnih institucija, da smo uspjeli stvoriti generaciju zrelih istraživača u vojnohistorijskoj oblasti i da već imamo u bibliografiji veći broj ozbiljnih naučnih radova iz historije proteklog rata, umjesto kvazihistoriografije na koju smo upozorili i kakvu predstavljaju spomenute knjige Šredera i Halilovića, na osnovu kojih je sud donosio zaključke, sudovima i tužilaštvima u Bosni i Hercegovini bio bi znatno olakšan rad na njihovom najtežem zadatku: utvrđivanju odgovornosti za počinjene ratne zločine i zločine protiv čovječnosti, a za greške suda, poput očite pogreške na koju smo ukazali, bilo bi mnogo manje prostora. Taj, kao i svi drugi racionalni argumenti, idu u prilog zaključku da su mišljenja i izgovori tipa: “nije vrijeme” ili “rano je” za vojnu historiju u Bosni i Hercegovini potpuno besmisleni, da su ili nedomišljeni ili imaju neku drugu, zloćudniju prirodu. Za ozbiljnu naučnu vojnu historiografiju u Bosni i Hercegovini je poodavno nastupilo pravo vrijeme ■

²⁸ Sud Bosne i Hercegovine, *Presuda*, Broj: X-KRŽ-06/298, 16.12.2008. godine, 1-3.

JUDGES OR HISTORIANS?

On the importance of researching Military history based on a verdict
of the Court of Bosnia and Herzegovina

Summary

In the Socialist Federative Republic of Yugoslavia (SFRJ) military history was researched within the institutions of the Yugoslav People's Army (JNA). Through the work results of the institutions of the JNA, this branch of history was present in the scientific circles of Bosnia and Herzegovina. After the disappearance of the SFRJ from the historical stage and the independence of the Republic of Bosnia and Herzegovina, the scientific and educational institutions of the state did not take up the organization of work in this field. Systematic neglect of scientific research in the field of military history has had negative consequences not only on science, but also on the broader social context. On the example of a verdict of the Court of Bosnia and Herzegovina this paper presents some of the effects which the neglect of research of military history can have in the process of determining of responsibility for war crimes and crimes against humanity committed during the war in Bosnia and Herzegovina 1992-1995 ■